

Vahur Keller aprillis 2006.

Harri Rospu foto

VAHUR KELLER

üheksas pildis

I

Näha on endaga tööd tegev näitleja, plagu kirjaga „Wash and Go“ ja jõeveega täidetud piimapudel.

Näiteringis ma ei käinud. Keilas oli muidu küll üks selline. Ma olen alati tegelikult kartnud lavale minna. Siiamaani. Aga Stanislavskit lugesin päris varakult. „Näitleja töö endaga“. Mäletan, lugesin raamatu läbi ja mõtlesin, et oota, aga siin ei ole ju mitte midagi keerukat. See on ju kõik nii lihtne ja loogiline!

Olen pärit Keilast. Sel ajal kui põhikoolis õppisin, oli Keila Gümnaasiumis minu meelest üks väga lahe aeg. Võib-olla on praegu ka, ega tea. Aga siis käisid seal sellised inimesed nagu Madis Kolk ja Kristjan Otsmann, Jan Uuspõld ja Andrus Uuspõld. Neil oli sõpruskond, kellega tegid erinevate nimedega rockibände. Näiteks „Wash and Go“. Nimi küll muutus iga paari kuu tagant. Muu hulgas tegid nad ka vahel väga rajusid performance'eid. Mina olin aastakese noorem ja selline sabas jõlkuja. Käisin ja huvitusin. Aga põnev oli ikkagi.

II

Monoloogi ilmestab esmalt hiiliv, seejärel julgelt ringiratast sammuv Urmas Lennuk õunakorviga.

Nii minu isa kui ka vanaisa olid skulptorid. Võib-olla on minu nukukunstihuvi hoopis sealt? Skulptuure mäletan lapsepõlvest nii kapi otsas kui garaažis. Magamis- toas oli suur seinakapp ja selle pealne skulp-

tuure täis. Mäletan, et õhtuti olid seal varjud. Liikuisid. Õudne oli, kartsin kohutavalt pimedust. Samas oli põnev ka. Ja siis olid veel garaažis surimaskid. Sellised kipsist surimaskid, mida isa tegi. Need olid eriti jubedad.

Ükskord käis Urmas Lennuk mul Keilas külas. Meil oli maja juures sihuke varumaa, kus kartuleid kasvatati. Vend tegi mingil hetkel sinna äärde paekividest müüri. Sinna sisse ja peale pani vanu skulptuure ja skulptuuritükke. Tuli selline poolfiguuridest müür. Lennuk käis siis seal ringi ja vaatas ja ütles, et müstiline, nüüd ta saab pihta, kuidas ma mingeid asju vaatan. Nüüd ta jagab seda. Ma ise ei olnud varem selle peale mõelnud. Pärast seda hakkasin mõtlema.

Teise asjana on mind mõjutanud vanaema jutud. Mäletan, et vanaema rääkis õuduslugusid. Või noh, tegelikult ei olnudki need õuduslood, pigem esoteerilised-müstilised lood, kus sündisid imelikud asjad. Näiteks oli ühes talus surnud, ma võin praegu eksida, kas üksteist või kaksteist last järgemööda. Enne seda oli näinud kas pereema, kui ma õigesti mäletan, unes, et tuleb vana naine aeda ja nopib puu otsast õunu. Nopib kõik õunad ära. Pärast seda tuli epideemia ja kõik surid. Mingid sellised lood.

III

Murdepunkt. Interpreteerija soovil võib siin illustratiivse materjalina kasutada šabloontähti I ja T, vajadusel ka kauge- nevat mündikõlinat ja rahatähtede sahinat.

Vahur Keller.

Mind pandi mängima akordioni, teine vend mängis klaverit ja kolmas viiulit. Lõpetasin Keila muusikakooli akordioni alal.

Ahjaa. Isa kogus ka pille. Ja meisterdas, hobi korras. Teigi ise kandlegi valmis. Siis miskipärast tekkis huvi saksofoni vastu. Nägi vist kusagil poes. Mõtles, kas see on hea pill, mida osta. Tõi poest koju vaadata. Kuna muusikakoolis oli üks klarnetiõpetaja, kes ka saksofoni mängis, siis läksime selle pilliga tema juurde: et kas tasub seda saksofoni osta. Aga tema sai kohe niimoodi aru, et mina tahan saksofoni mängima õppida. Ma ei osanud lapsena midagi vastu ka öelda. Ja siis pool aastat harjutasingi, seejärel teigi ta ettepaneku, et võib-olla prooviksin Otsa kooli astuda.

Enne oli mul üldse plaan, et lähen IT-d õppima. Oleksin ma läinud – milline tööpõld praegu! Oleksin rikas mees võib-olla. Läks halvasti, jah. Kukkusin saks otsa.

Ja läksingi Otsa kooli saksofoni õppima. Lõpetasin saksofonisti ja orkestrijuhi paberitega. Puhkpilliorkestri juhi paberitega. Seejärel läksin Muusikaakadeemiasse saksofoni õppima. Aga sinna läksin põhiliselt selle pärast, et siis juba teadsin, et tahan minna lavakasse. Pärast Otsa kooli lõpetamist ei olnud lihtsalt vastuvõttu.

IV

Kõrgub mägi – tehniliselt kergesti paigaldatav, kuna üleminek kiire. Protago-

nisti ränka, kuid unenäolist teekonda märke saadavad Patkuli trepilt ja Von Krahli katuselt sähvatavad näod: Vana Tooma kuju võtnud Panso, kes lähemal vaatlusel osutub Ingo Normetiks, ning saksofoni välimusega Vanemuise kannel.

Ma tõesti ei oska öelda, kust lavakasse lavastajaks mineku mõte tuli. Otsa kooli ajal käisin väga palju teatris. Oluliselt rohkem kui praegu. Nüüd on sellest tegelikult kohutavalt kahju. Sellest tundest, mida tähendas teater siis. Nüüd on see tunne kadunud. Teater on muutunud kuidagi argiseks.

Lugesin alati enne teatrisse minekut algmaterjali läbi. Lugesin läbi isegi mõlemad, nii romaani kui ka dramatiseeringu. Ja siis läksin vaatama. Otsin kavalehe. Pärast läksin Pegasusse. Võtsin kohvi ja Vana Tallinna. Lugesin kavalehte ja mõtlesin, mida olin näinud.

Lavaka neljandal kursusel oli päris selge, et lähen Vanemuisesse. Otsisime, kus diplomitööd teha. Sain Jüri Lumistega, kes oli tol ajal Vanemuise draamajuht, kuidagi väga hästi jutule ja tegin seal „Charlotte koob võrku“. Mulle väga meeldis see trupp. Sinna ma jäingi.

V

Kaugusest hakkab kostma „Kaunimad aastad su elus“, mis üheksandast taktist teiseneb „Mul Buratino nii-meeks ja ärge...“.

Andres Dvinjaninov oli Nukuteatrisse tulnud juba varem ja oli vaikselt vihjamisi mõista andnud, et mis sa seal Tartus jamad, tule Tallinna.

Ma ei osanud nukuteatrit karta. Ei. Kuigi, ikkagi hirmutas ka. Päris esimene täismahus nukulavastus oli „Sinine unistus“. Siis ei osanud ma ikkagi nende nukkudega mitte midagi peale hakata. Kartsin ka, jah. Juhtus veel niimoodi, et kunstnikudki ei olnud enne nukuteatrit teinud. Nii olimegi kõik hädas. Õnneks oli selliseid näitlejaid, kes välja vedasid. Minu enda jaoks oli see tohutu õppeprotsess.

Mingis mõttes on vormiteater mulle kogu aeg meeldinud. Kui ma Dviniga rääkisin, mis teater see Nukuteater on, miks ma siia tulen ja mis plaanid on temal Nukuteatriga, siis ta just rõhuski sellele, et see on laiemalt nukuteater. Niimoodi nagu tänaseks on kujunenud. Ja edasi kujuneb. Et see on ka vormiteater. Nukk ei tähenda ainult pupet, vaid võib tähendada väga palju.

Seda kõike teadsin juba kuidagi päris varakult. Mu kursusetöödki olid juba sellised... raskesti mõistetavad. Abstraktsed, rohkem visuaalsed. Tihti ei saada ühest või teisest asjast minu lavastustes aru, miks see nii on. Aga minu jaoks on see intuitsioon ja visuaalselt õige, see peab seal olema.

VI

Kõikjal laiuvad kollased, rohelised ja punased läikivad liivavormid ja lugematud korrapärased ja mõnel juhul korrapäratud liivakoogid.

Leian, et teater ei pea olema lineaarne loo jutustamine. Kindlasti loo jutustamine, aga ta ei pea lähtuma tekstipõhisest loogikast. Etendust võib vastu võtta ka teiste meeltega ja ka abstraktsel tasandil. Näiteks „Vapras keefiris“ tuleb lõpus kloun, kes kahestub ja hakkab tantsima. Ma ise ka ei oska seda lahti seletada, mida see täpselt tähendab. Väga paljusid see häirib – mis arusaamatus seal lõpus on, mis seal toimub? Aga minu jaoks on kõik väga paigas. Tihtilugu on mul ka näitlejatele selle selgitamisega probleeme. Ma ise tunnen täpselt ära, saan visuaalselt ja atmosfääriliselt paremini pihta kui loogiliselt. Selline tundmine on mul kogu aeg olnud. Olin n-ö vormiteatri lavastaja juba enne, kui Nukuteatrisse tulin.

Nukukunst on minu arvates muusikaga väga tihedalt seotud. Arhitektuuri on nimetatud kivilinenud muusikaks. Ka muusika on oma olemuselt abstraktne, ta on vahetult vastu võetav – mitte läbi loogika, nagu on kirjutatud tekst. Muusika mõjutab emotsioone samamoodi vahetult ja atmosfääri kaudu kui vormiteater ja nukuteater.

VII

Juhtfiguuri piiravad üle ja ümber mees poogna ja katusega, keegi Mimi ja keegi Rodolfo, vasakult liginevad Dolittle ja Papageno. Rütmilisema tulemuse nimel hankida üle ja ümber jooksmist koordineerima batuudiga liikumisjuht.

Lavakunstikoolis oli mu magistritöö teemaks „Lavastajatöö ooperilauljaga“. Või oli see „Lavastajatöö näitleja ja lauljaga“... Ühesõnaga, lavastajatöö lauljaga.

Ooperiga on mul love and hate relationship. Kuna ooper on minu jaoks nii kiivistunud, siis ta natuke ka tõmbab. Enam võib-olla mitte nii väga. Kunagi huvitas mind, et mis jama selle ooperiga ikkagi on. Kas tõesti ei saa teha elus ooperilavastust? Aga arvan, et see on üsna keeruline. Sest see sõltub tegelikult ikkagi publiku ootusest. Publik aga ootabki natuke kivilinenut.

Suhtun veidi kehvasti kogu ooperimaailma – ooperiteatrid, kus käib ooperipublik, kus laulavad ooperilauljad, kus on massiivsed dekoratsioonid. Ma ei ole näinud sellises teatris ühtegi head ooperilavastust – niipalju, kui ma neid vaadanud olen. Isegi välismaal.

Assisteerisin pool aastat Komische Operis Berliinis Andreas Homoki juures. Ka seal ei jäänud ma rahule. Kuigi oli väga kihvete lauljaid, kes olid võimelised ka väga hästi mängima. Aga tervikuna jäi teater surnuks. Kogu ooperitraditsioon tapab minu arvates ooperi.

VIII

Kulminatsioon enne finaali – kas hülgamist leiavad kõik senised pidepunktid? (Võimalusel hoiduda rahvuslikust temaatikast.)

Maailmas ringivaatamine annab metsikult palju. Eriti sellised maad, kus on kato-liklik traditsioon, näiteks Hispaania. Neil on visuaalne pool sünnipäraselt sees. Selline vormiteaterlik mõtlemine, nukuteaterlik mõtlemine. Neil tuleb see asi paremini välja, neil on kõvasti õppida. Või ka Holland, kus on uuemad ja tehnilisemad otsingud.

Kui Berliinis mõnda aega õppisin, siis kaalusin tõsiselt, et prooviks seal nullist alustada. Läheks Berliini. Üritaks trupi kokku ajada. Seal on väga palju freelancer-näitlejaid. Berliinis on kaks nukukooli, kust tuleb väga häid tegijaid. Hakkaks nendega midagi koos tegema. Lihtsalt enda proovilepanekuks. Ikka tekib elus aeg-ajalt selliseid tühimikke, kus tundub, eks ka laiskusest, et töö pole nii arendav, kui võiks olla. Siis teki-vadki sellised tahtmised: prooviks hoopis midagi täiesti uut.

Vahepeal mõtlesin ka Barcelona peale. Mulle meeldis sealne väga vinge nukukool. Nukuosakond, tähendab. Just selle regiooni nukuteater on hästi sügavate juurtega. Teisest küljest väga arenenud ja elus. Hästi tugev ja väga põnev. Oli idee sinna minna. Lausa õppima. Aga siis juhtus selline lugu, et see osakond pandi kinni. Seal oli kaks nukuosakonda, üks traditsiooniline, teine uuenduslik. Ja nüüd olid need kokku pandud ja mahtu oluliselt vähendatud. Nad saatsid mulle isegi kutse, aga toleks ajaks olid uued tööd ees ja minek jäigi soiku.

IX

Näha on esimese pildi kujundus: endaga tööd tegev näitleja, plagu kirjaga „Wash and Go“ ja jõeveega täidetud piimapudel.

Aga jah. Niisiis, näiteringis ma ei käinud. Käisin looduslooringis. Ökoloogiarin-gis täpsemalt. Ma püüdsin... Keilas oli kangavärvimise tehas. Nad lasid värvivett jõkke, Keila jõkke! Käisin piimapudelitega jõest vett võtmas, analüüsideks. Et päästa mitte ainult Keila, vaid kogu maailm ökokatastroo-fist. Jooksin pudelitega üle lompide. Mul oli üks sõber ka, üks Martin. Ta jooksis paar sammu tagapool. Tormasin pudelitega linnavalitsusse, et vaadake, mis tehakse! Seal ei tahtnud aga keegi mind väga tõsiselt võtta. Kuigi oleksid võinud võtta küll! Sest...

Katkendi valinud ANNA-LIISA ÕISPUU